

Talent jak diament

Grupowe formy pracy z uczniami zdolnymi

W dzisiejszym materiale pragnę zaprezentować jedną z grupowych formy pracy z uczniem zdolnym. Forma ta stwarza bardzo przyjazne warunki do tego, aby uczeń w stopniu bardzo dobrym opanował swoje wiadomości oraz umiejętności. Grupowa forma pracy, o niej pragnę pisać, niezależnie wpływa na rozwój umiejętności współpracy oraz współdziałania z innymi, sprzyja podejmowaniu nowych zadań oraz zwiększa zaangażowanie i motywację do pracy¹. Uczeń pracujący w grupie ma również możliwość prezentacji własnych dokonań na forum klasy lub szkoły. Praca w grupie, bez wątplenia, uczy pełnienia ról, a także życzliwości w stosunku do innych i tolerancji. Stosowanie tej formy pracy zmusza uczestnika do respektowania przyjętych zasad, pomaga stać się odpowiedzialnym za własny proces nauczania. Atutem pracy w grupie jest umożliwienie wzajemnego uczenia się od siebie, a także uświadomienie odpowiedzialność za siebie i innych. Forma ta również wpływa na poczucie bezpieczeństwa ucznia².

W terminologii specjalistycznej grupą określamy pewną liczbę osób, które znajdują się we wzajemnej zależności; grupę tę łączy poczucie wspólnego celu, wspólne zainteresowania lub/i cele. Praca w grupie narzuca określony udział – dwóch lub więcej osób, którym przypisujemy różne role (struktura). Niezbędnym warunkiem łączącym grupę musi być komunikacja – uczestnicy zespołu porozumiewają się wzajemnie ze sobą, niekiedy mają wpływ na siebie³. Zauważalną cechą każdej grupy jest współzależność – uczestnicy są niejako skazani na wzajemną pomoc, aby osiągnąć określony cel. Każdy uczestnik grupy ma poczucie bycia w nim, postrzega zespół jako jedność. Ważnym elementem funkcjonowania grupy jest respektowanie norm, mogą być one spisane lub nie, ale istnieć muszą⁴.

W edukacji wyróżnić można dwie formy pracy grupowej. Pierwszą z form, jest praca w grupie jednolitej tematycznie. Wszyscy uczestnicy tej grupy mają do wykonania takie same zadanie. Drugi typ, to grupa zróżnicowana –

charakteryzuje się tym, że każda z grup uczniowskich wykonuje inne zadania, które składają się na pewną całość, a uzyskane wyniki prezentowane są przez poszczególne grupy na forum klasy, czy też szkoły.

Prawidłowo zorganizowana grupowa praca uczniowska umożliwia właściwe relacje oraz współdziałanie nauczyciela (przewodnika) i uczniów. Najczęściej stosowanym mechanizmem jest rozpoczynanie pracy w parach, następnie w trójkach⁵. Najlepsze efekty przynosi praca w zespołach czteroosobowych. Praca w parach ułatwia uczniom właściwą komunikację. W grupie dwuosobowej, widoczny jest indywidualny wkład poszczególnych uczniów, a działania ucznia zdolnego, obciążonego w roli lidera są uwypuklone.

Praca w grupach powinna być poprzedzona solidnym przygotowaniem nauczyciela. Należy postępować wg wcześniej opracowanej przez siebie procedury. W instrukcji nauczycielskiej niezbędne są takie elementy jak:

1. Przygotowanie materiałów.
2. Przydział uczniów do grupy.
3. Precyzyjne omówienie zadań.
4. Przekazanie instrukcji, chyba najlepiej w formie pisemnej.
5. Określenie ról np.: lidera, sekretarza, sprawozdawcy, członka grupy.

Aby praca w grupie przyniosła określone efekty bezwarunkowo należy przydzielić role w grupie⁶. Jedną z najistotniejszych ról w grupie jest lider (w tej roli widzimy naszego zdolnego). Zadaniem lidera jest kształtowanie zespołu. Lider to uczeń, z którego zdaniem liczą się wszyscy jej członkowie. Lider grupy ma wpływ na to, jakie decyzje podejmują inne osoby w grupie. Zadaniem lidera jest organizowanie i kierowanie pracą grupy. Uczeń, pełniący rolę lidera nie dominuje, nie narzuca swoich poglądów. Zadaniem lidera jest dbanie, by wszyscy w grupie mogli się wypowiedzieć, on również ustala kolejność wypowiedzi. Starą się, by wszyscy pracowali, by każdy miał swój udział w rozwiązywaniu zadania. Lider nadzoruje,

aby grupa pracowała nad zadaniem – tematem, a nie poświęcała uwagę sprawom ubocznym, nieistotnym dla osiągnięcia celu.

Drugą rolą w pracy grupy jest sekretarz, uczeń, który zobowiązany jest do pilnowania, by nie umknęły uwadze i pamięci ciekawe pomysły zgłaszane w czasie pracy nad rozwiązaniem problemu. Istotna rola sekretarza polega na tym, iż nawet jeśli pomysły nie będą wykorzystane od razu, to może warto do nich wrócić po jakimś czasie.

Trzecia rola przypada sprawozdawcy, którego zadaniem będzie prezentowanie efektów końcowych pracy grupy. Referuje on, jak grupa organizowała swoją pracę, do jakich ustaleń doszło, przedstawia materiał wypracowany przez zespół.

Członek zespołu, to uczeń, który intensywnie pracuje, oczywiście na miarę swoich możliwości. Celem uczestnika jest osiągnięcie celu, który wyznaczył lider grupy.

Istotnym elementem pracy grupowej jest wyznaczenie czasu. Taki element mobilizuje do efektywnej pracy. Zadaniowy czas pracy jest elementem ukonkretniającym nasze oczekiwania od grupy⁷.

Praca w grupie uczniów zdolnych może przebiegać dwutorowo. Może ona przebiegać efektywnie lub nieefektywnie. Baczna obserwacja pracy grupy, może dostarczyć nauczycielowi wiedzy na temat tego, czy taka forma pracy lub taki przydział ról był poprawny.

Warto w tym miejscu wskazać cechy efektywnej grupy. Pierwszym istotnym elementem jest atmosfera pracy, powinna ona nosić cechy nieskrępowanej i swobodnej. W dyskusji grupy wszyscy jej uczestnicy powinni brać udział, dyskusja dotyczy tematu, wszyscy pracujący w grupie rozumieją zadania, które mają do wykonania. Istotnym wyróżnikiem efektywnej pracy grupy jest wzajemne słuchanie się uczestników i analizowanie każdego pomysłu⁸. Pracujący w grupie czują się nieskrępowani w krytykowaniu i mówią szczerze to, co myślą. Wszystkie działania w zespole są dyskutowane, a członkowie grupy sobie pomagają.

Dla twórczego nauczyciela organizacja pracy w grupach zdecydowanie wzmacnia aktywizację uczniów. Stwarza możliwości dobrego zaplanowania i wykorzystania czasu na naukę swoich uczniów. Ta forma pracy jest odpowiedzią na zainteresowania i pasje uczniów oraz stwarza możliwości lepszego poznania uczniów i nawiązania z nimi bliż-

szego kontaktu. W końcu forma ta wpływa na integrację zespołu, czy to zadaniowego czy też klasowego. Przypomnijmy, iż uczeń nieprzeciętnie zdolny ma inne potrzeby edukacyjne, są one odmienne od innych uczniów, których nierzadko można nazwać przeciętnymi. Metoda pracy w grupie bez wątpienia pozwala je zaspokajać⁹.

Przy wielu niedogodnościach związanych z pracą w grupie (skrupulatne przygotowanie materiałów przez nauczyciela, subiektywizm oceny, skomplikowana logistyka) zachęcam do wdrażania jej w pracy z uczniem zdolnym. Praca w grupie, oprócz zalet dydaktycznych, jest również wysmienitą okazją do przygotowania ucznia do prawidłowego rozwoju w grupie rówieśniczej, a w konsekwencji do życia w społeczeństwie. Podczas organizacji pracy w grupie zaistnieją pewne mechanizmy, które regulują codzienne funkcjonowanie ucznia. Owymi mechanizmami życia społecznego jest zespół norm, według których żyją i postępują członkowie danej społeczności – w naszym przypadku ról w grupie¹⁰.

W kolejnym artykule przybliżę zagadnienia związane z projektem edukacyjnym, jako coraz bardziej popularną formą pracy z uczniem uzdolnionym. ♦

Mariusz Domański
dyrektor II Liceum Ogólnokształcącego
z Oddziałami Dwujęzycznymi
im. Adama Mickiewicza w Słupsku

PRZYPISY:

1. Mika S., *Wstęp do psychologii społecznej*, PWN, Warszawa 1975,
2. Znaniecki F., *Socjologia wychowania*, PWN, Warszawa 1973,
3. Covey S., *Zasady działania skutecznego przywódcy*, Medium, Warszawa 1997,
4. Aronson N., Wilson T.D., Akert R.M., *Psychologia społeczna. Serce i umysł*, Zysk i S-ka, Poznań 1997,
5. Sajdak A., *Edukacja kreatywna*, WAM, Kraków 2008,
6. Łaguna M., *Metody aktywizujące : szkolna dydaktyka i praca z grupą*, „Wychowawca”, 11/ 2009
7. K. Rau, E. Ziętkiewicz, *Jak aktywizować uczniów. Burza mózgów i inne techniki w edukacji*, WSiP, Warszawa 2001,
8. Petersen D., Hillkirk J.: *Praca zespołowa. Nowe pomysły zarządzania na lata 90. Doświadczenia i koncepcje zarządzania koncernem Forda*. 1993.
9. Kiełczewska A., *Geniusze, matole, kujony – jak rozpoznawać potrzeby edukacyjne uczniów*, „Emocje” 01/2011
10. E. Wnuk-Lipiński, *Socjologia życia publicznego*, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2005.